

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГАЛУЗІ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ»

Тамара КУТЕК

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Анотація. У статті розглянуто особливості підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. Визначено структуру, основні складові навчального процесу студентів з напрямки його удосконалення.

Ефективність підготовки майбутніх фахівців галузі фізичної культури спорту передбачає чітку реалізацію мети та змісту навчального процесу за допомогою різноманітних засобів, форм, методів навчання, розробку нових критеріїв оцінювання рівня професійної майстерності студентів, обґрунтування теоретичних і методичних основ управління процесом навчання в цілому.

Ключові слова: фізична культура, навчальний процес, методи навчання, професійна майстерність, критерії оцінювання.

Постановка проблеми. Перебудова змісту освіти різних галузей є гострою потребою сьогодення та необхідною вимогою сучасного суспільства [15].

Особливої уваги набула проблема докорінних змін у системі фізичного виховання саме підвищення якості підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Система підготовки фахівців фізичної культури характеризується побудовою нового навчально-виховного процесу, в основі якого мають бути варіабельні засоби і методичні технології.

Навчальний процес студентів спеціальності «Фізичне виховання» зорієнтований на формування освіченої, гармонійно розвиненої особистості, здатної до постійного набуття знань, швидкої адаптації до змін в соціально-культурній сфері та організації діяльності в умовах ринкової економіки. Він базується на принципах науковості, гуманізму, демократизму, наступності і безперервності та зводиться до системи заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти [8].

Підготовка висококваліфікованих фахівців фізичної культури повинна здійснюватися з урахуванням набутого вітчизняного й зарубіжного досвіду, з використанням новітніх технологій. Підґрунтям цього повинні бути оновлення змісту, форм організації навчально-виховного процесу відповідно до світових стандартів.

Роботу виконано за темою 2.3.5 1п «Удосконалення теоретико-методичних засад управління системою підготовки студентів-спортсменів швидкісно-силових видів спорту». Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту на 2006-2010 рр., (номер державної реєстрації – 0108V008210).

Аналіз останніх досліджень. Підготовка фахівців фізичної культури розглядається вченими у широкому спектрі наукових досліджень. Лише за останні роки даній темі було присвячено низку наукових досліджень, спрямованих на:

- проблеми здоров'я студентської молоді [10];
- удосконалення спортивної підготовки студентів-спортсменів [16];
- впровадження технічних засобів і тренажерів у систему спортивної підготовки студентської молоді [1];
- удосконалення методики викладання спортивно-педагогічних дисциплін у навчальних закладах фізичного виховання і спорту [20];
- вирішенню проблем інтенсифікації навчання [13];
- використанню комп'ютерних технологій у галузі фізичної культури і спорту [17].

Незважаючи на те, що питання підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту, як предмет дослідження, розглядалися в багатьох наукових роботах, у більшості випадків увага приділялася лише окремим складовим компонентам навчального або тренувального процесу. Існуючі дослідження не висвітлюють особливостей підготовки майбутніх фахівців в сучасних умовах, в основі яких як позитивні сторони, так і негативні, які потребують більш детального вивчення з метою подальшого удосконалення навчально-виховного та тренувального процесу студентів. Крім того, чітко не визначено єдиних поглядів щодо підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Отже, актуальність дослідження полягає з одного боку у необхідності підготовки висококваліфікованих фахівців галузі фізичної культури, а з іншого – удосконалення навчально-тренувального процесу за допомогою нових засобів і методів, основою яких є сучасні спортивні технології.

Головні завдання дослідження – визначити основні складові підготовки майбутніх фахівців та обґрунтувати шляхи удосконалення навчального процесу.

Обґрунтування наукових результатів.

Аналіз науково-методичної літератури та програмно-нормативної бази навчального процесу майбутніх фахівців фізичної культури і спорту дозволив узагальнити погляди вчених на дану проблему. Навчальний процес майбутніх фахівців фізичної культури і спорту включає в себе такі основні блоки: теоретико-методичний і практичний.

Теоретико-методичний блок – передбачає формування знань у галузі «Фізична культура і спорт», зокрема спеціальних дисциплін (гімнастика, легка атлетика, плавання та ін.); медико-біологічних дисциплін (анатомія, фізіологія, фізична реабілітація та ін.); загально-гуманітарних дисциплін (історія, економіка, філософія та ін.), психолого-педагогічних (психологія, педагогіка та ін.)

Практичний блок – передбачає оволодіння професійно важливими вміннями та навичками науково-дослідної діяльності, організаційно-педагогічної діяльності, підвищення спортивної майстерності.

У результаті засвоєння теоретичних і методичних знань, а також оволодіння руховими вміннями й навичками практичної підготовки студенти повинні знати і вміти:

- різні методики проведення занять фізичною культурою з особами різного віку, статі, ступеня розвитку, фізичної підготовленості;
- закономірності використання засобів і методів фізичного виховання;
- особливості розвитку фізичних якостей і формування рухових навичок;
- нормативно – програмове забезпечення навчального процесу.
- застосовувати педагогічні і медичні методи контролю у навчально-тренувальному процесі;
- володіти високим рівнем технічної підготовки;
- удосконалювати власний рівень спортивної підготовки;
- володіти навичками страхування;
- надавати першу медичну допомогу при травмуваннях на заняттях;
- знати санітарно-гігієнічні вимоги до занять фізичними вправами;
- знати вимоги щодо безпеки проведення занять фізичними вправами.
- правильно використовувати набуті знання, вміння і навички у практичній діяльності.

Підвищення рівня умінь і навичок майбутніх фахівців можливе лише при розробці нових технологій професійної підготовки, які базуються на результатах педагогічної науки останніх років з використанням активних форм навчання та проблемно-пошукових методів. Відомі дослідники притримуються більшість вчених, які досліджують дану проблему.

В основі удосконалення навчального процесу майбутніх фахівців фізичної культури повинно бути, як вважають Е. С. Вільчковський [3], М. М. Линець [14], А. В. Цьось [15] наступне: цілісний підхід, диференційований підхід і формування рухових умінь і навичок. Крім того, ці дослідники вказують на необхідність переорієнтації всієї системи підготовки і перепідготовки вчителів, розробки технологій повноцінного фізичного та спортивного розвитку студента.

Ефективність процесу формування професійної майстерності майбутніх вчителів фізичної культури на думку Б. М. Шияна, та В. Г. Папуши [20] можна досягти завдяки послідовності, системності та систематичності навчання, а також на основі міжпредметних зв'язків спортивно-педагогічних дисциплін із загальнонауковими, психолого-педагогічними, медико-біологічними дисциплінами. Знання з анатомії, фізіології, біомеханіки та інших предметів дозволяють глибше розуміти закономірності рухів, вплив фізичних вправ на організм.

За даними Л. В. Волкова [5], Т. Ю. Круцевич [12] велике значення для професійного становлення майбутнього спортивного педагога має розробка нових методів контролю ефективності, процесу професійної підготовки, які включають оцінку рівня знань, сформованих рухових умінь і навичок, розвиток фізичних якостей, необхідних у майбутній професійній діяльності вчителя

Р. Ф. Ахметов [1], В. О. Кашуба, І. М. Хмельницька [11] пропонують у навчальному процесі використовувати технічні та ергогенні засоби, методи прогнозування та моделювання, пошуково-дослідницьку роботу. На думку цих науковців, до сьогодення часу в педагогії сутня методологія, яка дозволила б здійснити прогностичний аналіз етапів навчального процесу з метою його оптимізації, відсутня концепція наукового передбачення успішності професійної підготовки студентів на кожному з етапів і розробка модельних характеристик фізичної і технічної підготовленості.

За даними В. М. Платонова [16], в останні роки деякі напрямки системи спортивно-педагогічної підготовки практично вичерпали свої можливості. Зокрема, обсяг та інтенсивність тренувальних і змагальних навантажень досягли своїх максимальних величин і суперечать іншим компонентам тренування та негативно впливають на ефективність процесу вдосконалення спеціальної фізичної та технічної підготовленості студентів. Отже, набуття студентами високого рівня спортивної підготовленості пов'язано з підвищенням якості навчально-тренувального процесу.

В останні роки у педагогічній практиці чітко спостерігається напрямок розробки та апробації методів і засобів, основою яких є сучасні інноваційні технології – впровадження нового в педагогічний процес.

В. М. Богданов, А. В. Соловйов, В. С. Пономарев [2] вважають, що нововведення сприяють удосконаленню, раціоналізації, структуризації програм, методик, розробок навчального процесу в цілому.

В. Н. Власов [4], Е. В. Воробйова, А. А. Григорьев [6] стверджують, що ефективність здійснення інноваційної діяльності можливе за умови високої креативності як педагога так і студента, що передбачає розвиток творчих здібностей, спрямованість на нестандартне рішення педагогічних задач, здатність до самореалізації та самовдосконалення.

Отже, інноваційна діяльність є основою вдосконалення навчального процесу, суттєво полягає у впровадженні нових сучасних засобів і методів у традиційну систему освіти.

Таким чином, проведені дослідження дозволили визначити особливості навчального процесу та основні напрямки вдосконалення системи підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Висновок

У результаті проведеного дослідження встановлено, що навчальний процес студентів спеціальності «Фізичне виховання» має свою специфіку, в основі якої, крім теоретико-методичної підготовки, велике значення має спортивна підготовка як складова професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту. Ефективність підготовки фахівців фізичної культури і спорту неможлива без удосконалення та прогнозування ефективності навчального процесу. Тому, першим кроком до вирішення даної проблеми, на нашу думку, має бути корекція мети, чітка структуризація змісту та науково-методичне обґрунтування кожної з навчальних дисциплін, які забезпечують навчальний процес студентів спеціальності «Фізичне виховання», відповідно вимог сучасної освіти: розробки нових форм і методів навчання, критеріїв оцінювання професійної майстерності студентів, обґрунтування теоретичних і методичних основ управління процесом навчання в цілому.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження будуть спрямовані на розробку та впровадження нових методів і засобів у навчальний процес підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту.

Список літератури

1. Ахметов Р. Ф. До питання раціоналізації системи спортивної підготовки за допомогою технічних пристроїв та тренажерів // Концепція розвитку галузі фізичного виховання і спорту в Україні: Зб. наук. пр. – Рівне: Принт Хауз, 2001. – Вип. 2. – С. 376 – 378.
2. Богданов В. М. Информационные технологии обучения в преподавании физической культуры. / В. Богданов М., В. С. Пономарев, А. В. Соловйов – 2001. – С. 55 – 59.
3. Вільчковський Е. С. Професійна спрямованість підготовки фахівців з фізичного виховання // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992 – 2002. зб. наук. пр. – Х.: ОВС, 2002. – Ч. 1. С. 301 – 310.
4. Власов В. Н. Инновационные технологии: методология, обучение и совершенствование рациональной системы двигательных действий в спринтерском беге // Теория и практика физической культуры. – 2002. - № 9. – С. 16 – 17.
5. Волков Л. В. Теория и методика детского и юношеского спорта. – К.: Олимпийская литература. – 2002. – 296 с.
6. Воробьева Е. В. Технология проектов – инновационное направление в подготовки специалистов среднего звена / Е. В. Воробьева, А. А. Григорьев // Теория и практика физической культуры. – 2003. - № 9. – С. 6 – 7.
7. Воробйов М. І. Практика в системі фізкультурної освіти. / М. І. Воробйов, Т. Ю. Круцевич – К.: Олімпійська література, 2006. – 296 с.
8. Герци М. С. Вступ до спеціальностей галузі «Фізичне виховання і спорт»: / Герци М. С., Вацеба О. М. // підручник. – Х.: ОВС, 2005. – 240 с.
9. Забора А. В. Формування знань і навичок майбутніх вчителів фізичної культури в процесі вивчення дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання» і «Гімнастика з метою викладання»: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. і спорту: 24.00.02.: «фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення» / А. В. Забора – ЛДДФК – Л., 2004. – 23 с.
10. Здоровье студенческой молодежи и пути его формирования в системе образования / В. Т. Рыжский, С. М. Канишевский, А. Ф. Попичко, В. Г. Лапко // Здоров'я і освіта: проблеми та перспективи: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф.– Донецьк, 2004. – С.118 – 132.
11. Кашуба В. О. Современные оптико-электронные методы измерения и анализа двигательных действий спортсменов / В. О. Кашуба, І. М. Хмельницька // Наука в олимпийском спорте. – 2005. – № 2. – С. 137 – 146.
12. Круцевич Т. Ю. Оцінка як один із факторів підвищення мотивації учнів до фізичної активності // Фізичне виховання в школі. – 1999. – № 1. – С. 47–50.
13. Круцевич Т. Ю. Інноваційні процеси у сфері підготовки та перепідготовки кадрів з фізичної культури / Т. Ю. Круцевич, М. Зайцева // Теорія і методика фізичного виховання і спорту. – 2005. – № 4. – С. 41–44.
14. Линець М. М. Основи методики розвитку рухових якостей: Навчальний посібник для факультурних вузів. – Л.: Штабар, 1997. – 207 с.
15. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (матеріали 2003 – 2004 рр.) / за ред. В. Г. Кременя. – К.-Тернопіль: ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2004. – 147 с.
16. Платонов В. Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Общая теория и ее практические приложения. – К.: Олимпийская литература, 2004. – 808 с.
17. Семенова А. В. Результати дослідно-експериментальної роботи щодо застосування комп'ютерного моделювання у професійній підготовці майбутніх учителів // Педагогіка,

психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наукова монографія за ред. Єрмакова С. С. – Х.: ХДАДМ (ХХІІ), 2008. – № 12. – 112 с.

18. Сергієчко Л. П. Інноваційний зміст системи підготовки спеціалістів фізичного виховання і спорту // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2003. – № 3–4. – С. 22–23.

19. Цьось А. В. Диференційований підхід у процесі професійної підготовки вчителів фізичної культури: автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К. – 1994. – 16 с.

20. Шиян Б. М. Методика викладання спортивно-педагогічних дисциплін у вищих вчальних закладах фізичного виховання і спорту. Навчальний посібник для студентів факультетів фізичного виховання. / Б. М. Шиян, В. Г. Папуша – Х.: ОВС 2005. – 206 с.

ОСОБЕННОСТИ УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ СФЕРЫ «ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА И СПОРТ»

Тамара КУТЕК

Житомирский государственный университет имени Ивана Франко

Аннотация. В статье рассмотрены особенности подготовки будущих специалистов физической культуры и спорта. Определено структуру, главные составные учебного процесса студентов и направления его усовершенствования.

Эффективность подготовки будущих специалистов сферы физической культуры предусматривает коррекцию цели и содержания учебного процесса с помощью разнообразных средств, форм, новых методов обучения, разработку новых критериев оценивания уровня профессионального мастерства студентов, обоснование теоретических и методических основ управления процессом обучения в целом.

Ключевые слова: физическая культура, учебный процес, методы обучения, профессиональное мастерство, критерии оценивания.

SPECIALISTS IN THE FIELD OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

Tamara KUTEK

Zhytomyr State University named after Ivan Franko

Abstract The article deals with the training peculiarities of the prospective specialists in the field of physical education and sport. The structure, basic components of the students' academic process and the ways of its development have been determined. The training efficiency of prospective specialists in the field of physical education and sport stipulates the correction of aims and content of the training process by use of various means, forms, new training methods, development of new evaluation criteria for students' professional qualifications, and substantiation of the theoretical and methodological bases of managing the training process in general.

Key words: physical education, training process, training methods, evaluation criteria, professional qualification.